

Cap a la meitat del segle XIX les transformacions comencen a arribar a la cobla. Es produeix la ruptura entre la seva estructura fins llavors habitual de quatre músics, amb els instruments procedents de les antigues cobles de joglars i ministrils, flabiol i tambori, xirimia i cornamusa, i l'ampliació amb la incorporació de nous instruments de canya i vent. Durant uns quants anys la composició de la cobla és un tant anàrquica: set, vuit, a vegades fins a deu músics, en funció del lloc i les disponibilitats econòmiques. Fins que el geni renovador de Pep Ventura va consolidar la formació amb 11 instruments tal com ha arribat fins als nostres dies. I és en aquest context que es comença a popularitzar un instrument capdal, la tenora, una forma evolucionada de les antigues tarotes i xirimies que, amb la incorporació d'un joc de claus metàl·liques va permetre ampliar tres tons el registre agut dels antics instruments. Modificació deguda al luthier perpinyanès Andreu Toron i presentada, amb el nom d'oboè tenor, durant una sessió de la Societat d'Agricultura, Arts i Ciències de Perpinyà, al Museu de la Universitat de Perpinyà, el 23 de desembre de 1849, amb l'intent d'incorporar aquest instrument a totes les bandes militars franceses. Intent que no va reeixir. En canvi, Pep Ventura va convertir aquest instrument en un element bàsic i fonamental

La tenora, 150 anys

Lluís Subirana

per millorar les prestacions rudimentàries de les antigues cobles.

Fa, doncs, 150 anys d'aquest esdeveniment i per commemorar-ho el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya va publicar (DOGC del 14-10-99) el decret de creació de la Comissió per a la Commemoració del 150 Aniversari de la Tenora, amb un Comitè d'honor presidit pel president de la Generalitat, Jordi Pujol, i una Comissió executiva amb representació de diversos estaments relacionats amb la música i la dansa de la sardana. Comissió que ja ha preparat un extens programa d'actes que es desenvoluparà al llarg de l'any i que inclou conferències, concerts, espectacles per la mainada, festivals de música, festes de

cultura popular, concursos, una gran exposició itinerant, etc.

Tornant a la tenora, la seva irrupció en el panorama de la nostra música popular, concretament a la cobla i la sardana, va significar un abans i un després. A la gran popularitat assolida cal afegir-hi el concepte de símbol i lideratge que representa. És evident que la tenora ha assumit el paper d'instrument "divo" de la cobla. La gran quantitat de sardanes "obligades" que els compositors de tots els temps han escrit per al seu lluïment ho demostra abastament. També la popularitat que han assolit molts dels seus més qualificats intèrprets, tot i que també hi ha hagut grans solistes dels altres instruments de la cobla. La seva participació com a instrument solista al costat d'altres instruments o formacions orquestrals, fet que no es dona amb els altres instruments de la cobla, n'és un clar exemple. I pel que fa a la tenora com a símbol, la indiscutible identificació tenora = cobla = sardana = Catalunya, n'és una demostració ben significativa.

Actualment la tenora ja transcendeix l'àmbit estricte de la cobla gràcies al seu perfeccionament tècnic i la gran qualitat d'un grup d'intèrprets que s'han proposat demostrar les enormes possibilitats interpretatives d'aquest instrument únic al món. Ja hi han hagut diverses experiències ben positives amb la tenora acom-

Tarota

Jordi Figaró. Concert amb l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya a L'Auditori, sota la direcció de Lawrence Foster (03-12-1999)

panyant en concert el piano, l'orgue, el carilló o a diverses formacions orquestrals, aconseguint registres sonors de gran bellesa i originalitat.

La Gran Gala de la Tenora, celebrada a l'Auditori de Barcelona el 6 de febrer, va demostrar al públic que omplia el recinte i als 180.000 espectadors que van seguir la retransmissió en directe que en va fer el Canal 33 tot el que es pot fer amb la tenora com a instrument solista o acompanyant les més variades formes orquestrals o vocals.

En aquest repte d'universalitzar la tenora hi està implicat amb gran protagonisme un sabadellenc. Es tracta de Jordi Figaró i Voltà. Nascut a Sabadell el 1967, Figaró es va iniciar musicalment a l'Escolania de Sant Agustí de Sabadell amb l'escolapi Josep Vidal. És aquí on va començar l'estudi del flabiol, amb Santiago Olcina, i la tenora, amb Josep Colomer. Va ingressar a la Cobla Jovenívola de Sabadell (1983) on va interpretar el flabiol i la tenora. Va perfeccionar el flabiol amb Jordi León al Conservatori Superior de Música de Barcelona i posteriorment al Liceu, i la tenora amb Jaume Vilà al Conservatori Superior del Liceu, on va obtenir Matricula d'Honor de l'últim curs de tenora (1993) i Premi d'Honor de Grau Superior de flabiol i tamborí (1995). Ha estat el primer en obtenir el títol oficial de professor superior de tenora i tible

(1998). Creador del duo Instruments Catalans en Concert, formació per donar a conèixer les possibilitats cambrístiques de la tenora i el flabiol i potenciar la composició per aquests instruments fora de la cobla, ha tocat arreu dels Països Catalans, Andorra, Espanya, Galícia, França, Suïssa, Bèlgica, Holanda, Itàlia, Alemanya, Dinamarca i Veneçuela, ja sigui com a solista o acompanyat pel piano, el carilló o l'orgue, amb cobla o grups de música de fusió mediterrània. Actualment forma duo amb la pianista Josefina Rigolfas amb qui ha fet el primer enregistrament en CD d'una obra original per a tenora i piano de Pauli Peña. Ha col·laborat en diversos enregistraments per a TV3, Catalunya Música i RNE. També ha col·laborat amb l'Orquestra Sinfònica de Madrid, i amb Carles Santos i Lluís Llach, entre altres. És el tenorista de l'Orquestra Galana i del grup de música mediterrània Une Anche Passe de Montpellier. Alhora és el flabiolaire de la Cobla Sant Jordi – Ciutat de Barcelona des de l'any 1996. Desenvolupa una meritòria tasca docent com a professor de tenora i flabiol del Conservatori Superior Municipal de Música de Barcelona i de l'Escola – Conservatori Municipal de Música d'Igualada. Ha estat enviat dues vegades a Veneçuela per la Generalitat de Catalunya per formar una cobla. Dirigeix la Cobla del Conservatori

d'Igualada i la Cobla del Conservatori de Barcelona.

Aquest ampli currículum s'ha vist recentment ampliat amb un històric esdeveniment del qual Jordi Figaró n'ha estat principal protagonista: l'estrena, per primera vegada a la història de la música catalana, d'una obra escrita expressament per a tenora i orquestra simfònica. Es tracta del *Concert per a tenora i orquestra*, de Xavier Boliart, amb Jordi Figaró a la tenora i l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya, dirigida per Lawrence Foster, estrenada a l'Auditori de Barcelona el 3 de desembre de 1999. Els elogis de la crítica a l'obra, a l'orquestra i a Jordi Figaró, demostren que el camí és obert i que la tenora pot anar molt més enllà de l'àmbit estret de la cobla i la sardana.

Aquesta commemoració del 150 aniversari de la tenora ha de servir per demostrar a tothom: músics, compositors, organitzadors i públic que aquí, a casa nostra, tenim un instrument ètnic capaç, com va dir Juli Garreta "de donar un crit de joia o de dolor amb veu humana". Un instrument capaç de fer-nos vibrar a la plaça amb les sardanes i d'emocionar-nos en els auditoris més importants. Gràcies, tenora. I per molts anys!

Tenora actual

Jordi Figaró. Concert de carrilló i tenora (21-04-1996)